

Боняк В.О.

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та історії
держави і права*

Селіхов Д.А.

*доктор юридичних наук, доцент,
професор кафедри теорії та історії
держави і права Дніпропетровського
державного університету
внутрішніх справ*

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПУ ПІДЗВІТНОСТІ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

Серед основних принципів місцевого самоврядування важливу роль відіграє ідея підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб.

Звернення до питання реалізації цього законодавчо визначеного принципу особливо актуалізується в умовах подальших процесів децентралізації влади в державі.

Вихідними положеннями діяльності органів місцевого самоврядування є ідеї, спираючись на які повинні утворюватися та діяти органи місцевого самоврядування. Ці принципи утворюють базис, основу системи досліджуваних органів, відносин з органами державної влади – «good governance», а головне взаємозв'язків з населенням регіону чи території [1, с. 339].

Особливу роль у побудові взаємовідносин органів місцевого самоврядування з населенням відіграє принцип підзвітності і відповідальності. Децентралізація влади з одного боку надає досліджуваним органам та посадовим особам більш широких повноважень та автономії у вирішенні питань місцевого значення в усіх сферах суспільного життя, а з іншого – вимагає створення дієвої системи і механізмів їх підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб, бо ж саме суб'єкти громадянського суспільства мають стимулювати і вимагати такої підзвітності, а також вирішувати питання відповідальності органів місцевого самоврядування.

Ідея підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування як вихідний принцип діяльності цих органів, механізм його реалізації суб'єкт законотворчості визначив у Законах України «Про місцеве самоврядування в Україні» [2], «Про статус депутатів місцевих рад» [3], «Про службу в органах місцевого самоврядування» [4].

Так, у Законі України «Про місцеве самоврядування в Україні» законодавець серед інших основ визначає, що:

- одним із принципів здійснення місцевого самоврядування є підзвітність і відповідальність перед територіальними громадами їх органів і посадових осіб (ст. 4);

- сільські, селищні, міські голови при здійсненні наданих їм повноважень є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальною громадою, відповідальним – перед відповідною радою (ч. 6 ст. 42);

- органи та посадові особи місцевого самоврядування є підзвітними, підконтрольними і відповідальними перед територіальними громадами (вони мають періодично – не менш як два рази на рік – інформувати населення про виконання місцевого бюджету, програм соціально-економічного та культурного розвитку, інших питань місцевого значення, а також повинні звітувати перед територіальними громадами про свою діяльність (ч. 1 ст. 75) та ін. [2].

У Законі України «Про статус депутатів місцевих рад» суб'єкт законотворчості визначає, що депутат місцевої ради:

- є відповідальним перед виборцями свого виборчого округу, а також є підзвітним їм; у виборчому окрузі при здійсненні своїх повноважень він має взаємодіяти з органами місцевого самоврядування, виконавчої влади, органами самоорганізації населення, об'єднаннями громадян та ін. (ч. 3 ст. 11, ст. 16-17 цього Закону);

- зобов'язаний періодично (не рідше одного разу на рік) звітувати перед виборцями свого виборчого округу /об'єднаннями громадян про свою роботу;

- надавати звіт, що складається з відомостей про його діяльність у раді та в її органах, до яких його обрано; дані про його роботу у виборчому окрузі; про його особисту участь в обговоренні, прийнятті та в організації виконання рішень ради, її органів та доручень виборців округу;

- депутат місцевої ради на вимогу зборів виборців за місцем проживання, трудової діяльності або навчання, а також органів самоорганізації населення звітує у будь-який час;

- повідомляє виборців про час і місце проведення звіту через місцеві медіа або в інший спосіб (у строк не пізніш як за сім днів);

- інформує місцеву раду та її виконавчі органи про результати обговорення його звіту, про пропозиції та зауваження, що були висловлені на його адресу, адресу ради та її органів й про доручення, що були йому оголошені при звітуванні у зв'язку з його депутатською діяльністю та ін. [2].

Водночас, слід акцентувати увагу й на сучасних викликах, що постають в плані реалізації принципу підзвітності та відповідальності в діяльності органів місцевого самоврядування в Україні. Серед основних із них слід виокремити такі: а) відсутність напрацьованого механізму (вимог), яким

мають відповідати звіти органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб; б) оприлюднення таких звітів та можливості отримання населенням відповідної територіальної громади інформації, що стосується підготовки таких звітів, ознайомлення з проміжними результатами тощо.

Наявність таких невирішених питань часто призводить до того, що звіти про роботу виконавчих органів або міських/сільських голів подекуди носять формальний характер або ж такі звіти взагалі відсутні, хоча мають бути звичайною частиною реалізації місцевого самоврядування [1, с. 342]. Виходом із такої ситуації може бути прийняття підзаконного правового акту або ж відображення цих питань у статуті територіальної громади, або ж прийняття окремого рішенням ради та ін..

Тобто, принцип підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб має бути всебічно реалізованим та має зводитись до обов'язку органів та посадових осіб місцевого самоврядування надавати звітність про свою діяльність; має бути підкріпленим можливістю настання відповідальності у разі невиконання або неналежного виконання своїх повноважень, які покладаються виборцями на міського голову чи депутата місцевої ради.

1. Боняк В.О., Селіхов Д.А. Реалізація принципу підзвітності та відповідальності органів місцевого самоврядування в умовах децентралізації: гарантії та проблеми здійснення. *Актуальні питання у сучасній науці.* №8(14).2023.с. 336-347.

2. Про місцеве самоврядування в Україні. Закон України від 21.05.1997 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97%D0%B2%D1%80#Text>.

3. Про статус депутатів місцевих рад. Закон України від 11.07.2002р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93-15#Text>.

4. Про службу в органах місцевого самоврядування. Закон України від 17.06.2001р.
URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2493-14#Text>.

Кучук А.М.

професор кафедри права та методики викладання правознавства Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка, доктор юридичних наук, професор

ТРАНСНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ КОНСТИТУЦІОНАЛІЗМУ

Приводом підготовки цієї доповіді є публікації вітчизняних науковців, предметом дослідження яких є конституціоналізм Європейського союзу. Відзначу, що кількість таких публікацій перманентно збільшується.

Наголошу, що зазвичай явище конституціоналізму характеризується переважно саме через його внутрішньодержавне значення і відповідно як